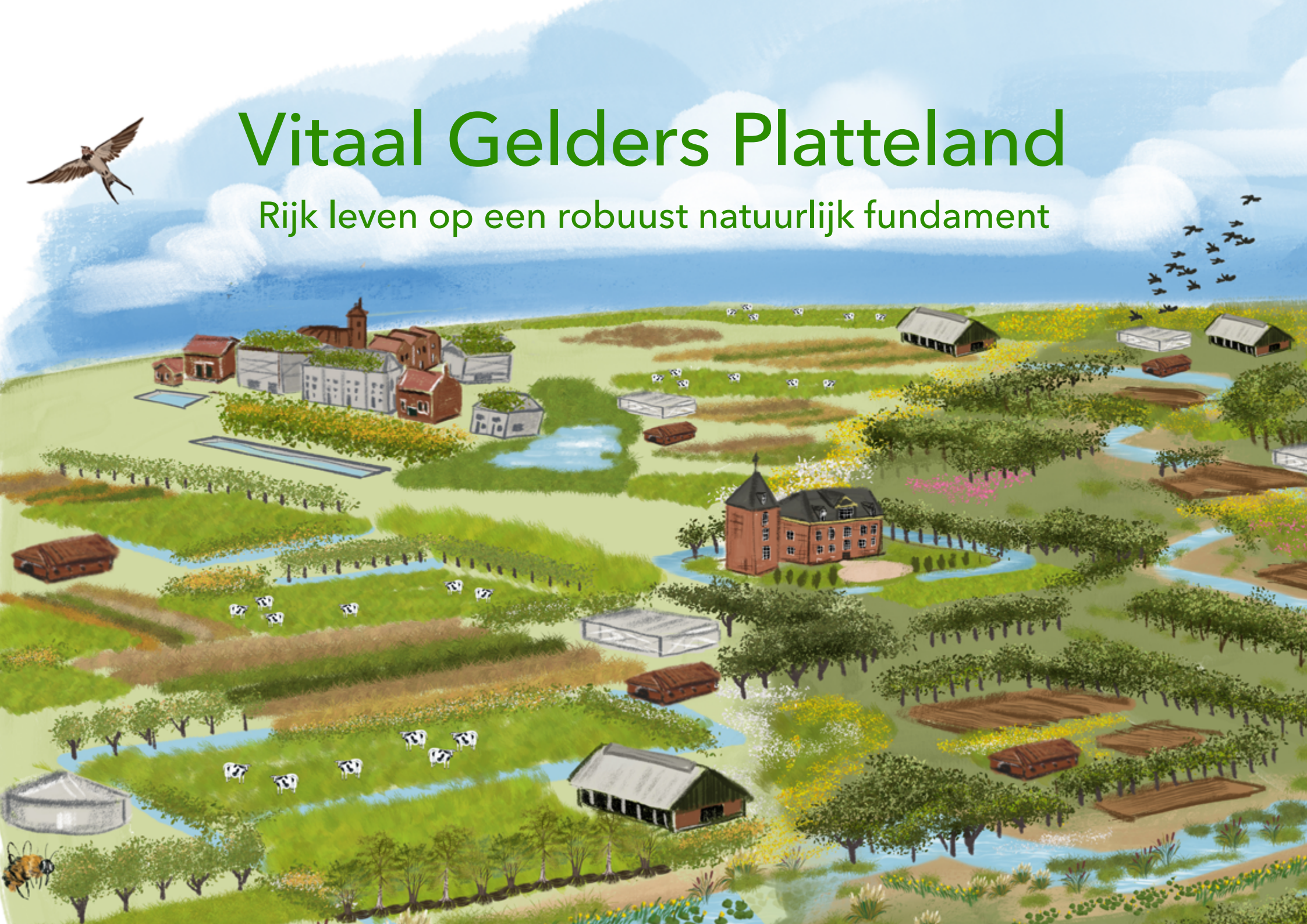

Vitaal Gelders Platteland

Rijk leven op een robuust natuurlijk fundament

Vitaal Platteland: toekomst voor mensen, natuur en landbouw

Het platteland is vitaal als *alles* wat er leeft en *iedereen* die hier woont en werkt duurzaam toekomst heeft.

Dat kan als het hele gebied een robuust natuurlijk fundament krijgt:

- gezonde bodem en gezond water
- duurzaam landgebruik
- grote biodiversiteit

In het *hele* landelijk gebied.

Zo ontstaat een aangename leefomgeving, toekomstbestendige landbouw en weerbaarheid tegen het veranderend klimaat.

En zo ontstaat robuuste natuur, binnen en buiten de beschermde gebieden. Daar hebben zowel de natuur als wij zelf belang bij.

Als we een robuust natuurlijk fundament creëren, kunnen we de doelen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water behalen en gaat Gelderland écht van het slot.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

Vitaal Platteland: meer en minder intensief gebruik

De basis voor het vitaal Gelders platteland is dat water, bodem en biodiversiteit sturend zijn: het landgebruik past binnen de grenzen van gezond water en een gezonde bodem. Planten en dieren vinden in het hele gebied een web van verbindingsroutes en leefgebieden of -gebiedjes. Op het land, in het water en in de bodem.

Vitaal Platteland heeft gebieden met meer en minder intensief gebruik:

Landbouwgebied

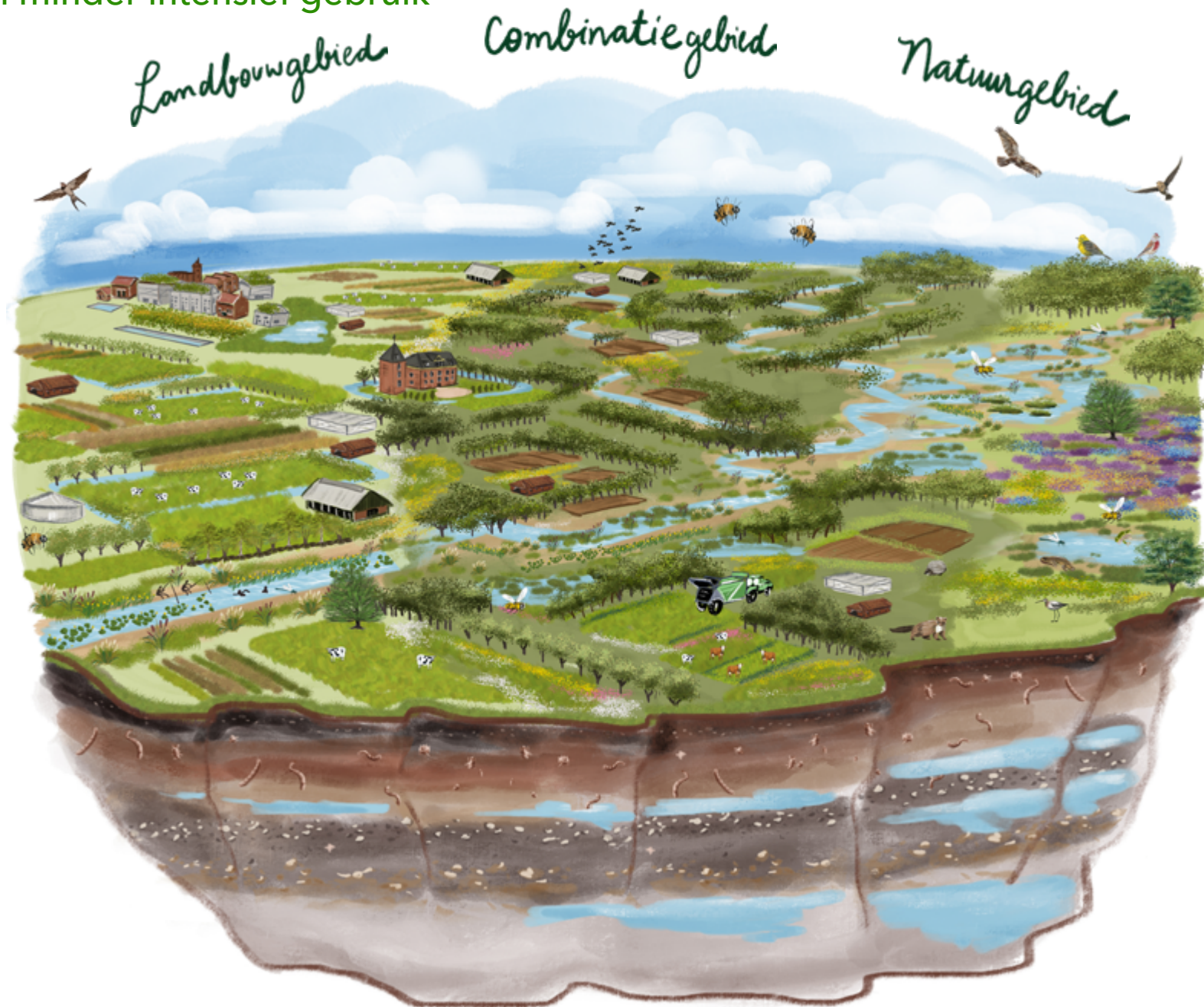
Hier is en blijft ruimte voor moderne, duurzame landbouw. Groen-blauwe dooradering van het landbouwgebied is onmisbaar voor de biodiversiteit in het hele platteland.

Combinatiegebied

Landbouw en natuur gaan hier samen in een streekeigen landschap, o.a. met extensieve natuurinclusieve landbouw.

Natuurgebied

In de beschermde natuurgebieden heeft de Gelderse natuur alle ruimte, van heidelandschap tot beekdal. De natuur is robuust door deskundig water- en natuurbeheer én de biodiversiteit in het hele platteland.

ACCENTEN

Toekomst **Gebruik**

Landbouw **Combinatie** Natuur

Het kán Voorbeelden Samenwerken

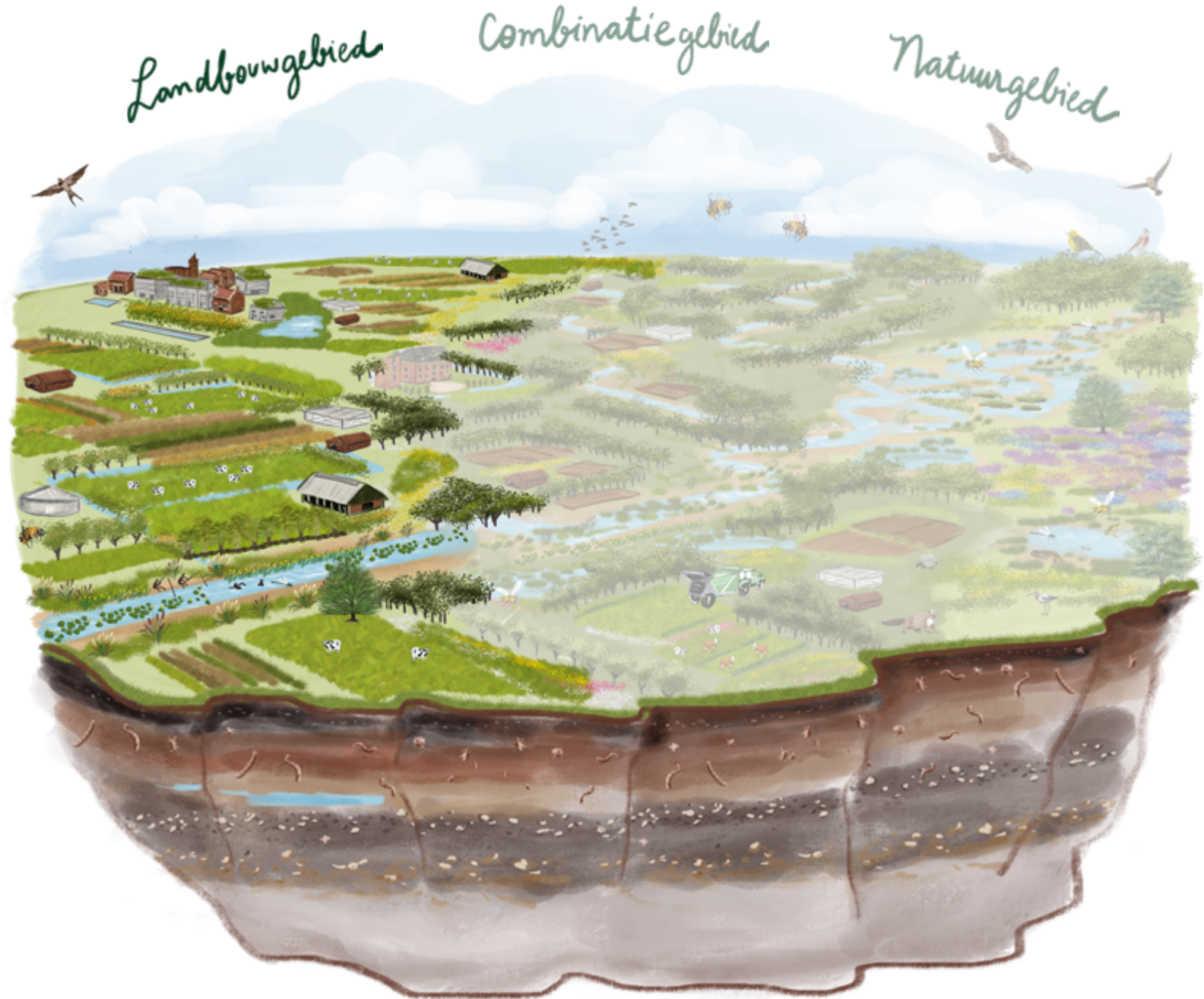
Landbouwgebied

De landbouwbedrijven zijn hier modern en voldoen aan de milieueisen, door innovaties en managementmaatregelen.

Het areaal blijvend grasland is toegenomen. Zo kan de bodem meer water opnemen én langer vasthouden. Samen met andere maatregelen, zoals minder diepe drainage, maakt dit de landbouw weerbaar tegen droogte.

In de gezonde bodem leven wormen, andere bodemdieren en schimmels die gewassen een natuurlijke bescherming tegen ziektes bieden. Op graslanden groeien verschillende grassen en kruiden. Zo herstelt het insectenleven zich en dat is ook noodzakelijk voor de voedselproductie.

De randen van sloten en beken blijven vrij van mest en gewasbeschermingsmiddelen. Het schone water en perceel- en slootranden met bloemen en struiken vormen veilige corridors voor vlinders, vogels en kleine zoogdieren. Deze groen-blauwe dooradering gaat door in woonwijken en langs wegen.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

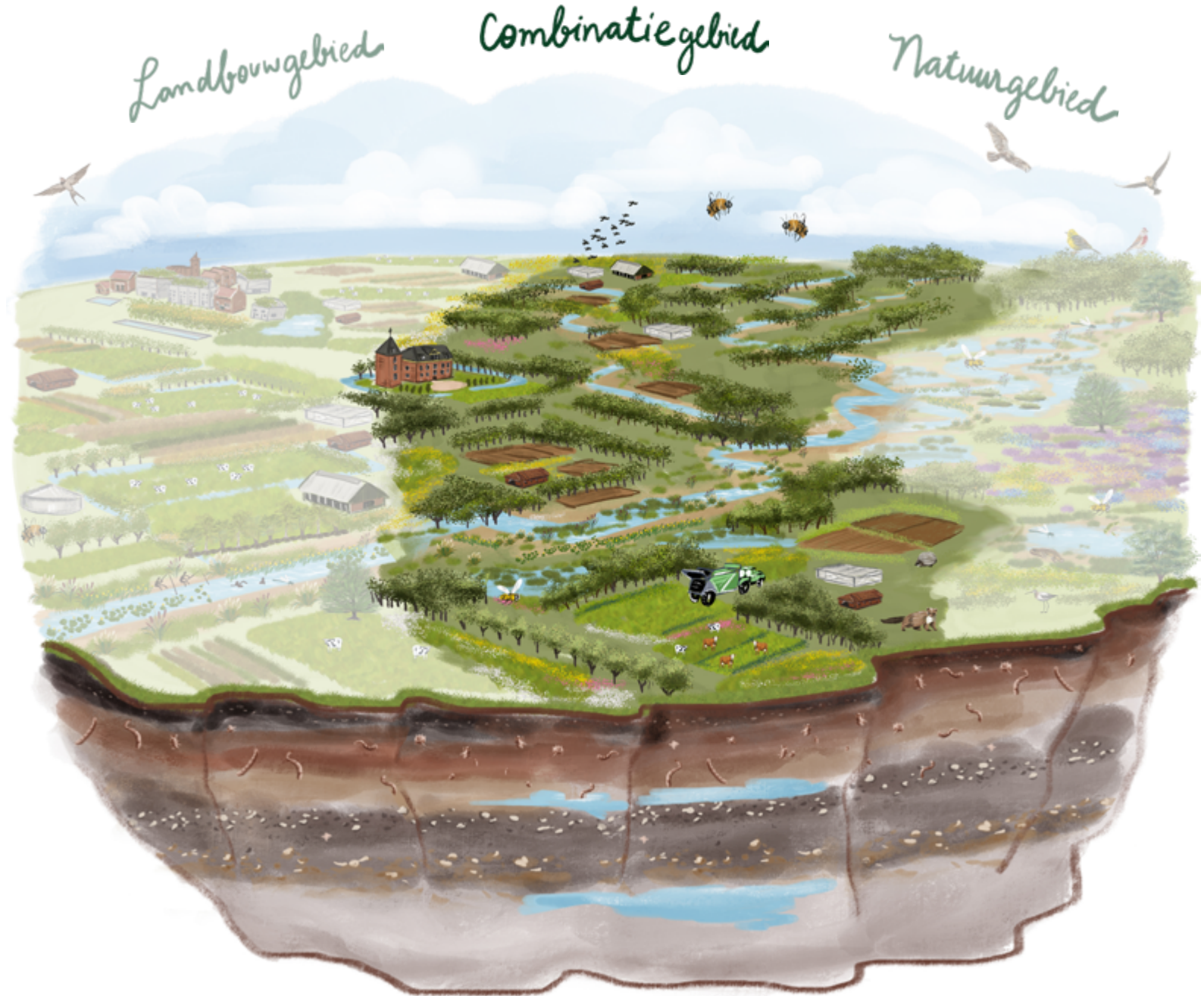
Combinatiegebied

In dit mozaïeklandschap zijn landbouw en natuur verweven. Het landschap bepaalt wat waar kan: de beeklopen, de verkaveling, de ondergrond. De breedte is maatwerk en varieert van een paar honderd meter tot enkele kilometers, afhankelijk van de opgaven.

In het combinatiegebied is de landbouw extensief en natuurinclusief. Er zijn kruidenrijke graslanden en op akkers groeien verschillende gewassen, bijvoorbeeld in strokenteelt. Gezonde bodems met veel bodemleven bieden voedsel voor boerenlandvogels.

Plas-draszones, meanderende beken en natuurlijke oevers maken het waterleven gezond. Door de extensieve landbouw kan de grondwaterstand omhoog. Boeren gebruiken hier minder mest en gewasbeschermingsmiddelen.

Het combinatiegebied is rijk aan insecten, (weide)vogels en kleine zoogdieren. Daarmee is het combinatiegebied een bron van leven voor het hele vitale platteland.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

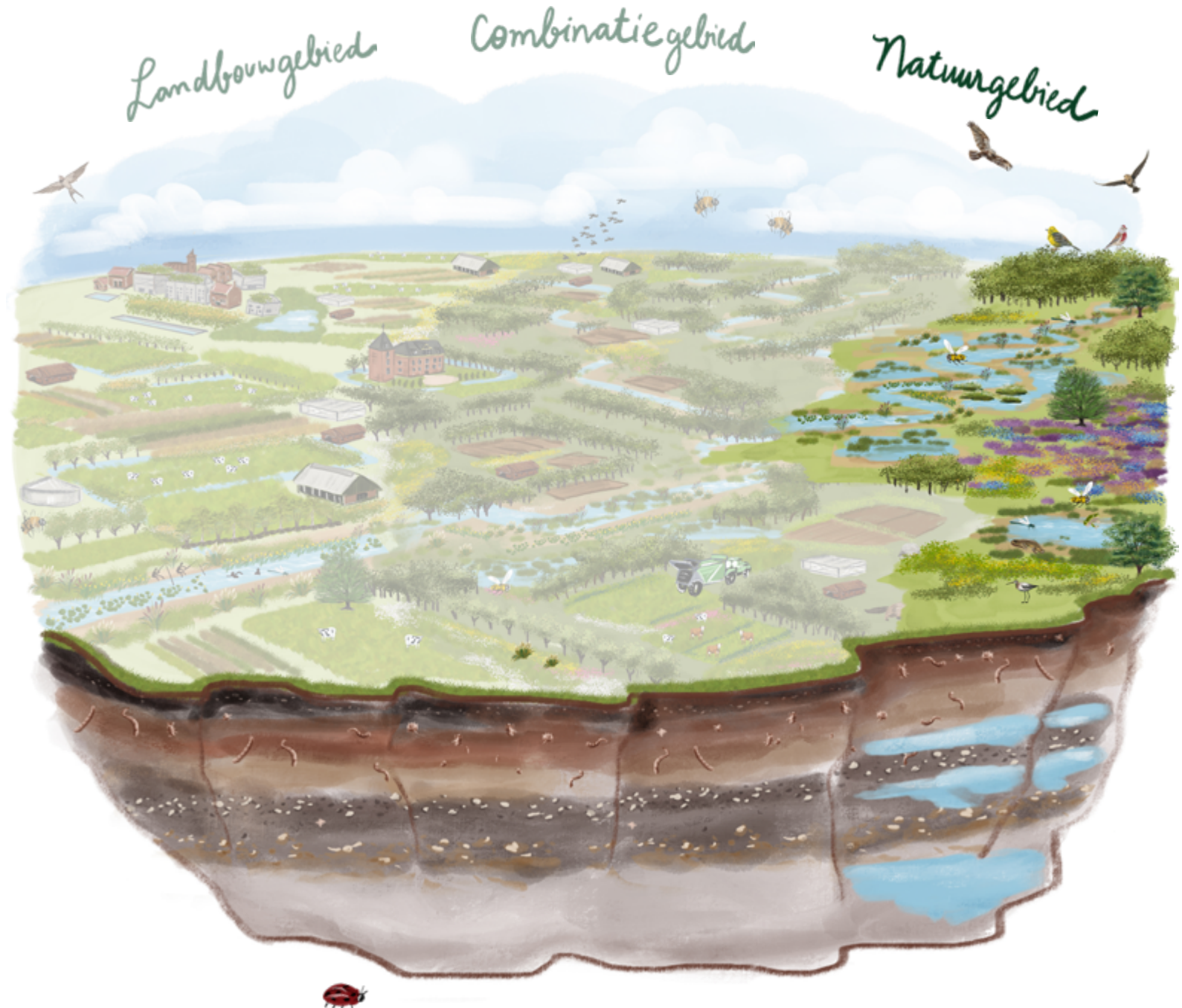
Natuurgebied

Het natuurgebied krijgt grote ecologische veerkracht door de veranderingen in de twee omliggende gebieden. De stikstofbelasting in het natuurgebied neemt drastisch af, de grondwaterstand kan omhoog, de verdroging vermindert, het water wordt schoner en het ecosysteem wordt duurzaam 'gevoed' door de rijke biodiversiteit in het hele landelijk gebied.

Door deze gunstige omstandigheden wordt het natuurbeheer effectiever. Kunstmatige ingrepen, zoals het regelmatig afplaggen van heide, kunnen veelal achterwege blijven.

De doelen voor de soorten die zo kenmerkend zijn voor de Gelderse natuur komen binnen bereik. De natuur wordt weerbaarder tegen bijvoorbeeld droogte, overstroming, plaaigziektes en uitheemse soorten.

De natuur is robuust en de biodiversiteit is op orde. Daarmee verkeert de natuur duurzaam in een goede staat.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

Het kán

De baten van Vitaal Platteland

Investeren in een robuust natuurlijk fundament is een voorwaarde voor een vitaal platteland.

Zo'n robuust fundament kost geld, inspanning en veranderzin: om ruimte te creëren voor de groen-blauwe dooradering en het vasthouden van water, voor vermindering van stikstofuitstoot en gewas-beschermingsmiddelen en voor gedeeltelijke omschakeling naar extensievere landbouw.

Tegenover deze kosten staan aanzienlijke baten:

- Klimaatadaptatie, een gezonde leefomgeving, grotere biodiversiteit en betere (drink)waterkwaliteit: allemaal opgaven waar we toch al in moeten en willen investeren.
- Toekomstbestendige landbouw door gezonde bodems, voldoende water, een betere insectenstand en maatschappelijk draagvlak.
- Robuuste natuur en gezond water, binnen en buiten de beschermde natuurgebieden: zo halen we de doelen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water.
- Meer mogelijkheden voor andere activiteiten door het duurzaam behalen van maatschappelijke doelen: Gelderland kan van het slot.

Het instrumentarium is er al

We kunnen meteen aan de slag, want Gelderland heeft een goed gevulde gereedschapskist. Denk bijvoorbeeld aan:

- Landschapsecologische systeemanalyses (LESA): voor een onderbouwde keuze van maatregelen voor een robuust natuurlijk fundament en waar die nodig zijn.
- Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb): uitbreiding is zeer gewenst.
- Herstelmaatregelen Natura 2000: deze maatregelen staan in de Natura 2000-beheerplannen en vormen bouwstenen voor het robuust natuurlijk fundament.
- Provinciale Bossenstrategie: deze strategie is te combineren met versterking van natuur en verbindingszones.
- Combinaties met lopende programma's: bijvoorbeeld met het Uitvoeringsprogramma bestrijding verdroging Achterhoek en waterbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water

We moeten hieraan twee essentiële gereedschappen toevoegen:

1. **Grondbank en kavelruil:** een voorwaarde om het landelijk gebied te kunnen veranderen in een vitaal platteland
2. **Verdienmodel voor natuurinclusieve landbouw:** wie de omslag maakt naar deze vorm van duurzame landbouw moet een eerlijke prijs voor zijn of haar diensten en producten krijgen

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

Vitaal Platteland: 4 voorbeelden

Landgoed Staverden

Op de Noord-Veluwe, het grootste stikstofgevoelige Natura 2000-gebied van Nederland, ligt **landgoed Staverden**. Het landgoed ligt in een oude landbouw-enclave. De landbouw is de afgelopen decennia geïntensiveerd, met negatieve impact op bodem, water en de omringende natuur. In het kader van de Regio-deal Veluwe zoeken de gebiedspartners een integrale oplossing voor de maatschappelijke opgaven op het landgoed.

Rivierengebied

In het programma **Ruimte voor de Rivier** is jarenlang gewerkt aan waterveiligheid én natuur. Dat heeft zich uitbetaald: het Gelderse riviergebied is een van de weinige gebieden waar de biodiversiteit erop vooruitgegaan is. Uitgangspunt was het creëren van een robuust natuurlijk fundament voor zowel de veiligheid als de natuur. Een levend bewijs dat het kán.

Landgoederengebied Baakse Beek

Waterschap Rijn en IJssel is hier in 2018 gestart met een gebiedsproces: voor ieder landgoed moet een toekomstbestendige combinatie ontstaan voor landgebruik, waterbeheer, biodiversiteit en erfgoed. De Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Landgoederenzone **Baakse Beek** borgt dat de afzonderlijke landgoederen een samenhangend geheel blijven vormen.

Natuurinclusieve landbouw

In Gelderland zijn zes 'inspiratiebedrijven voor natuurinclusieve landbouw' actief. De ondernemers werken nu al deels natuurinclusief en willen verder op die weg. Vier melkveebedrijven, een fruitteiler en een gemengd bedrijf delen hun ervaringen op het **Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland**, als inspiratie voor anderen.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

Samenwerken aan een Vitaal Platteland

1. Samen integraal werken

De opgaven in het landelijk gebied vormen een ingewikkeld web. Ze hangen allemaal met elkaar samen. Daarom moeten we als gebiedspartners niet alleen samen aan tafel zitten, maar ook daadwerkelijk samenwerken. Sterker nog: integraal samenwerken. Aan landbouw, water, bodem, natuur en klimaat. Het gaat om het totale resultaat van onze opgaven en oplossingen.

2. Gedeeld feitenbeeld

Laten we als start van een gebiedsproces een gezamenlijk beeld van het fundament maken: hoe staan bodem, water en biodiversiteit ervoor en wat is een toekomstbestendige match met het landgebruik?

We kunnen dit vraagstuk het beste van twee kanten benaderen:

1. **water, bodem en biodiversiteit:** welke voorwaarden en kansen geven deze voor het landgebruik?
2. **huidig gebruik:** wat betekent dit voor water, bodem en biodiversiteit, waar zit spanning en waar liggen kansen?

Een landschapsecologische systeemanalyse en een historisch-geografische analyse zijn hier behulpzaam bij.

3. Verbind opgaven gebiedsgericht, op de juiste schaal

Het feitenbeeld vormt de basis voor de zoektocht naar integrale, toekomstbestendige oplossingen. Als we er op een bepaald punt niet uitkomen, kunnen we kijken of we het vraagstuk kunnen verruimen: door naar een groter gebied te kijken of meer opgaven erbij te betrekken. Soms ontstaan dan combinaties die tot een oplossing leiden.

4. Meedenken met elkaar

Focus op het eigen belang kan ieder afzonderlijk zekerheid bieden, maar de afgelopen tijd heeft geleerd dat dit een onbegaanbare weg is. We moeten het lef opbrengen om met elkaar mee te denken, ons verdiepen in het belang van de ander.

5. Meteen aan de slag met bestaande kennis

Het Gelders platteland vitaal maken is een urgente opgave. We moeten er snel mee beginnen zodat ieder daarna weet waar hij of zij aan toe is en de eigen toekomst verder kan vormgeven. Laten we met alle bestaande kennis samen goede keuzes maken en ondertussen de kennis vergroten.

6. Gáán voor robuust en toekomstbestendig

Half werk leveren, op het randje van wettelijke opgaven opereren: dat is niet meer van deze tijd. We willen geen genoegen nemen met uitstel en niet-robuste oplossingen die als een boemerang naar ons terugkomen. We gáán voor een robuust en toekomstbestendig vitaal landelijk gebied in Gelderland. Voor onszelf, voor elkaar, voor volgende generaties.

ACCENTEN

Toekomst

Gebruik

Landbouw

Combinatie

Natuur

Het kán

Voorbeelden

Samenwerken

Colofon

Deze brochure is een product van Natuur en Milieu Gelderland, Geldersch Landschap & Kasteelen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Gelders Particulier Grondbezit.

Hiermee willen we het gesprek over de vitale toekomst van het landelijk gebied in Gelderland ondersteunen en inspireren.

Contactpersonen

Petra Souwerbren, Natuur en Milieu Gelderland
Theo Meeuwissen, Geldersch Landschap & Kasteelen
Luc Berris, Natuurmonumenten
Arjan Snel, Staatsbosbeheer
Nils Zuiderveen Borgesius, Gelders Particulier Grondbezit

Tekst en concept

Renske Postma, www.dekrachtvantaal.nl

Visual

Natasha Sena, www.claspvisuals.com

Grafisch ontwerp

Studio Suzanne Bakkum, www.suzannebakkum.com

Juni 2023

